

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Fylkesmannen i Trøndelag
Postboks 2600
7734 STEINKJER

Deres ref

Vår ref

Dato

17/1841-

28. februar 2020

Staurset-Hofset kraftverk i Heim kommune i Trøndelag - klagesak

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (nå Trøndelag) klager i brev av 16.05.2017 på Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) tillatelse av 26.04.2017 til bygging av Staurset-Hofset kraftverk i Heim (tidligere Hemne) kommune i Trøndelag.

NVE har vurdert klagen uten å finne grunnlag for å gjøre om på sitt vedtak, og har sendt saken til departementet i brev av 13.10.2017.

1. Bakgrunn

Clemens Kraft AS søkte 17.06.2016 om tillatelse til å bygge Staurset-Hofset kraftverk.

Staurset-Hofset kraftverk vil utnytte et fall på 210 m i Staursetelva mellom inntak på kote 245 ned til kraftstasjonen med avløp på kote 34,5. Kraftverket vil ha en maksimal slukeevne på 4 m³/s, som tilsvarer 298 % av middelvannføringen. Installert effekt er oppgitt til 6,7 MW. Det er gitt vilkår om slipp av minstevannføring på 140 l/s i perioden 1. mai til 30. september og 50 l/s resten av året. NVE har avslått å overføre Prekstolbekken og Hyllbekken til inntaket og kraftverket vil med dette ha en årlig produksjon på om lag 14,4 GWh.

Hemne kommune har på visse forutsetninger som gjelder bl.a. fisk og kommunal vannforsyning, ikke merknader til at det blir gitt konsesjon. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** har påpekt at vandringshinder for anadrom fisk er uavklart, og at det er en del mangler ved søknaden som innebærer at det må gjennomføres tilleggsundersøkelser og at ny høringsrunde er nødvendig. **Sør-Trøndelag fylkeskommune** skriver at det er kjent automatisk fredete kulturminner i form av fangstgroper innenfor planområdet. Fylkeskommunen krever at det gjennomføres arkeologiske undersøkelser i det berørte området før en eventuell utbygging. **Hemne Kraftlag** og **TrønderEnergi Nett (TEN)**

Postadresse
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo
postmottak@oed.dep.no

Kontoradresse
Akersgata 59
oed.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
977 161 630

Avdeling
Energi- og
vannressursavdelingen

Saksbehandler
Steinar Pettersen
22 24 61 39

understreker at det ikke er plass til produksjonen fra kraftverket i eksisterende nett, og påpeker at en mulig løsning kan være å koble kraftverket til TEN sitt 132 kV regionalnett. **Alf Andreas Nielsen** skriver at det blant grunneierne ikke har vært full enighet om plassering av kraftverkets inntak og kraftstasjon, og at det har vært skepsis blant aksjonærer til økonomien i prosjektet.

2. NVEs vedtak

NVE oppsummerer i "KSK-notat 33/2017 Bakgrunn for vedtak" av 26.04.2017 sin vurdering av saken som følger:

" I vurderingen av konsesjonsspørsmålet har NVE lagt vekt på tiltakets virkninger for biologisk mangfold og landskap. For å redusere inngrepene i landskapet mener NVE at overføring av de to sidebekkene bør utgå. Gitt denne forutsetningen vil prosjektet bidra med ca. 14,8 GWh ny, fornybar kraftproduksjon i et gjennomsnittså. NVE mener at inngrepene i Staursetelva vil være relativt beskjedne, tatt i betraktning at området allerede er betydelig berørt av menneskelige inngrep. En redusert vannføring i elva vil etter NVEs vurdering ikke medføre vesentlige landskapsmessige konsekvenser. Slipp av tilstrekkelig minstevannføring forbi inntaket hele året vil bidra til å opprettholde forholdene for biologisk mangfold i og langs elva i tilfredsstillende grad. Dette vil redusere produksjonen noe, ned til ca. 14,4 GWh per år. Etter NVEs vurdering vil Staurset-Hofset kraftverk være med på å øke den fornybare kraftproduksjonen i Norge i tråd med Stortingets fornybarmål, uten å medføre vesentlige negative virkninger for miljø og samfunn."

3. Klagen

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har klaget på NVEs tillatelse til bygging av Staurset-Hofset kraftverk. Departementet gjengir her hele klagen:

"Fylkesmannen beklager at NVE uten videre dialog valgte å gi vannkraftkonsesjon til utbygging av Staursetelva. Vi hadde forventet mer dialog og eventuelt ny synfaring av saken, da befaringen var lite klargjørende i forhold til andre sluttbefaringer (jf. vår supplerende uttalelse av 30.11.2016). Hadde vi forstått at saken gikk som vanlig hadde vi trolig varslet innsigelse på tap av anadrom strekning da dette er et viktig hensyn i alle slike saker.

Etter at bekkeinntakene ble tatt ut ble saken mindre konfliktfylt, og vi forstår at det da trolig ble vurdert at hovedankepunktene var hevet. Vårt hovedankepunkt i tillegg til uklarhetene rundt bekkeinntakene, ble i forbindelse med sluttbefaringen spørsmålet om beliggenhet av kraftstasjonen. Dette varslet vi også om i vår supplerende uttalelse. Spørsmålet om plassering av kraftstasjonen er håndtert og avklart på en uvanlig måte i forhold til det vi er vant med i andre lignende saker. Vanligvis har NVE forståelse og praksis for å spare den anadrome strekningen. All den tid både grunneierne, kommunen og Fylkesmannen varslet om at stopp for anadrom strekning ikke var kartlagt, og flere ytret ønske om at kraftstasjonen måtte flyttes over Sandbrottafossen, mener vi at NVE burde tatt hensyn til dette. At det ikke ble framstilt noen alternativer i søknaden er brudd med vanlig prosedyre i slike saker og ble også påpekt under befaring.

I bakgrunn for konsesjonsvedtaket (av 26.04.2017) framstår det likevel som om det er vurdert to alternativer for plassering av kraftstasjon (på kote 35 og 55). Vi mener at de to alternativene aldri framstod som reelle alternativer som høringspartene i saksbehandlingsprosessen kunne ta stilling til. Tilhørende ser vi også at det trolig har oppstått feiloppfatning rundt stedangivelse av vandringshindre i vassdraget, fordi det er ingen vandringshindre av betydning nedenfor Sandbrottafossen. De vandringshindre det var usikkerhet rundt lå fra og med Sandbrottafossen og oppover i vassdraget.

Undersøkelser av anadrom fisk i nedre del av elva gjort i vannforskriftsammenheng viser normale tettheter av fisk. At el-fisket på 3 stasjoner lengre opp i elva viser relativt lite laks og sjøørret er ikke overraskende da elva har samlet belastning av påvirkninger som senking, drenering, kanalisering og avrenning fra landbruk. I øvre del er elva gjennomgående raskflytende og ikke enkel og overvåke. Et elfiske med beskjeden fangst her er ikke et gyldig bevis på at laks og sjøørret ikke finnes her eller har potensiale til å bruke området. Tidligere sperring av vassdraget, fysiske inngrep og reduserte gytebestander av laks og sjøørret generelt i regionen gir grunn til å ta vare på de kvalitetene som er viktige for anadrom fisk i området.

Med vedtaket får rundt regnet 600 m av anadrom strekning minstevannføring og redusert produksjonspotensiale. I tillegg forrigens fossekulpen under Sandbrottafossen som et svært viktig oppholds-, gyte og oppvekstområde, og som en god fiskeplass, da vannet i det vesentlige går ut i elva ca 100 m nedstrøms dette området etter utbygging. Kvalitetsforringelse her vil påvirke produksjonskapasiteten i øvre områder på grunn av vanskeligere oppvandringsforhold, og også områdene nedstrøms på grunn av redusert tilførsel av overskudd av yngel/ungfisk. Ved å flytte kraftstasjonen over Sandbrottafossen begrenses den negative påvirkningen på nedstrøms produksjon av fisk ved at fossen og fossekulpen som et svært viktig område for anadrom fisk bevares.

Vi ønsker at vedtaket omgjøres slik at kraftstasjonen bygges over Sandbrottafossen for at vannet skal gå i fossen og i fossekulpen med hensyn til anadrom fisk. Om dette gjøres kan det likevel produseres 14,5 GWh elektrisk energi årlig i vassdraget. På den måten spares også Djupdalsbekken, som lokalt opplyses å ha anadrom fisk."

4. Departementets merknader

Tillatelse til Staurset-Hofset kraftverk kan gis om "fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser", jf. vannressursloven § 25 første ledd.

Departementet vil drøfte de merknadene fra klager som er nødvendig for å grunngi avgjørelsen. Departementet kan også ta hensyn til forhold som ikke er tatt opp av klager.

Samfunnsnytte og prissatte konsekvenser

Departementet mener at den viktigste samfunnsnyttien med Staurset-Hofset kraftverk vil være produksjon av fornybar energi. Ifølge oppdaterte tall fra søker kan kraftverket produsere om lag 14,0 GWh/år.

Tiltaket vil ha positive konsekvenser for lokalt og regionalt næringsliv og sysselsetting under anleggsperioden. Videre kan utbyggingen bidra til inntekter til Clemens Kraft AS, grunneierne og Heim kommune.

Søker har på forespørsel fra departementet oversendt oppdaterte tall for byggekostnader. Disse er beregnet til 68,7 mill. kr som gir en utbyggingspris på 4,90 kr/kWh. Justert til kostnadsår 2019 blir utbyggingsprisen 5,10 kr/kWh. I beløpet inngår et anleggsbidrag på 13,5 mill. kr. Søker har i oversendelse til departementet lagt følgende til grunn i beregningene av anleggsbidragets størrelse:

"Det har vært jobbet mye med nett tilknytningen og arbeidet har vært krevende. Da det ikke har vært mulig å få områdekonsesjonær med på å anslå kostnader for å tilknytte Staurset-Hofset kraftverk til nettet deriblant kostnader for oppgradering av eksist. 22kV fordelingsnett, har CK her anslått nett kostnader for en mulig anleggsløsning. Forutsetninger som ligger inne er at det bygges nytt og oppgraderes ca 24 km nett mellom Staurset Hofset kraftverk og Hemne trafostasjon, herav 1,5 km tilknytningslinje, 9,5 km oppgradering eks. 22kV og 13 km ny produksjonsradial Vinjeøra - Hemne tr.st. Det er bekreftet kapasitet i Hemne tr.st. og overliggende nett. Kostnader for oppgradering og ny produksjonsradial forutsettes delt 50/50 mellom Staurset-Hofset kraftverk (prosjekt) og områdekonsesjonær Sodvin Nett (tidl. Hemne Kraftlag), Haukvik kraftverk (i drift), Eidsfossen kraftverk (i drift) og Fjelna kraftverk (i drift). Dette er en grovvurdering av delingsbrøken som må ses nærmere på dersom nettoppgraderingen realiseres. Nevnte kraftverk i drift har i dag relativt store marginaltap. Det forutsettes at nytten kraftverk i drift og netteier vil få av nettoppgraderingen går inn som bidrag til å dekke anleggskostnadene. Deling av anleggskostnadene for oppgradering av eksisterende nett forutsettes gjort etter gjeldende regler om anleggsbidrag."

Departementet har gjort en beregning av nåverdien basert på oppgitte investeringskostnader, typiske driftskostnader, forventet produksjon og et utfallsrom for kraftprisen slik det er modellert av NVE i oktober 2019 fram mot 2040 (høy/lav/basis). Gitt forutsetningene for investerings- og driftskostnader har kraftverket negativ nåverdi når en legger NVEs basisprisbane til grunn. Tiltaket vil kunne oppnå positiv nåverdi gitt NVEs høyprisbane og/eller et lavkostnadsscenario. Departementet presiserer at det i denne fasen normalt er stor usikkerhet når det gjelder faktisk produksjon, kostnader og kraftprisutviklingen fram i tid. Det er også usikkerhet knyttet til størrelsen på et anleggsbidrag.

Nåverdien av prosjektet inngår i departementets vurdering av prosjektets samlede fordeler og ulemper. Departementet vil understreke at de samlede virkningene ikke er avgrenset til de prissatte, men tiltaket vil også ha virkninger for blant annet naturmangfold. Departementet tar stilling til om prosjektet samlet sett kan vurderes som samfunnsøkonomisk lønnsomt, gitt usikkerheten i de prissatte virkningene.

Akvatisk miljø

Staursetelva er ei anadrom elv med oppgang av både laks og sjøørret, og i søknadens biomangfoldrapport er dette forholdet belyst. I rapporten framgår det at det er flere partier i

elva som begrenser oppvandringen. To av disse befinner seg nedstrøms planlagt kraftstasjon på kote 34,5. Om lag 100 m oppstrøms planlagt kraftstasjon er et vandringshinder omtalt som følger i nevnte rapport: *"Det tredje hinderet vurderes å være nær absolutt, men kan ikke utelukke at fisk kan passere under spesielt gunstige vannføringsforhold."* Absolutt vandringshinder uansett vannføring befinner seg om lag 1 km oppstrøms planlagt kraftstasjonsplassering, ifølge rapporten.

NVE er av den oppfatning at Staurset-Hofset kraftverk vil ha begrensede konsekvenser for anadrom fisk, begrunnet i vandringshindre nedstrøms kraftstasjonen. NVE har drøftet hvorvidt en kraftstasjonsplassering oppstrøms vandringshinderet lenger opp ville være en akseptabel tilpasning av prosjektet, men har konkludert med at hovedalternativet for kraftstasjonsplasseringen er mest hensiktsmessig. Det legges vekt på at den alternative kraftstasjonsplassering på kote 55 vil innebære redusert produksjon samtidig som grunnforholdene er dårligere i dette området.

Klager har både i supplerende uttalelse av 30.11.2016 etter NVEs sluttbefaring, og senere i klagen, drøftet forholdet til anadrom fisk og plasseringen av kraftstasjonen. Fylkesmannen påpeker at det ikke er vandringshindre av betydning nedenfor planlagt kraftstasjon, og at kraftverket dermed vil ha stor negativ betydning for oppvandringen opp til Sandbrottafossen. Kulpen under fossen omtales som viktig for anadrom fisk.

En grunneier har påpekt at både inntaks- og kraftstasjonsplasseringen har vært gjenstand for diskusjon. Det vises til at det fra grunneierens side var forutsatt en kraftstasjonsplassering ovenfor Sandbrottafossen. Det gis uttrykk for at en slik løsning ville ivareta både hensynet til fisk og landskap. Departementet vil understreke at forholdet mellom tiltakshaver og grunneierne er et privatrettslig forhold, men at synspunktet som framkommer er i samsvar med begrunnelsen i klagen fra Fylkesmannen.

Departementet legger til grunn at den alternative kraftstasjonsplasseringen som har vært drøftet kan være både ved foten av Sandbrottafossen (på om lag kote 50) eller over fossen (på om lag kote 55). Alternativet innebærer at produksjonen i Staurset-Hofset kraftverk vil bli om lag 13,0/12,7 GWh som vil gi en spesifikk utbyggingspris på i størrelsesorden 5,5/5,6 kr/kWh.

Sandbrottafossen er et vandringshinder for anadrom fisk, men det kan ikke utelukkes at fisk kan trolig passere fossen på gunstige vannføringer. Departementet legger til grunn at en kraftstasjonsplassering ved Sandbrottafossen vil ivareta oppvandringen opp til fossen og betydningen som kulpen under fossen har for anadrom fisk. En slik løsning vil imidlertid gi en høy utbyggingspris samtidig som tiltaket fortsatt vil berøre en strekning på 800-900 m som må regnes som anadrom. Departementet vil også påpeke at slukeevnen i kraftverket vil være høy, og at det bare vil være minstevannføringen tilbake i store deler av året.

Departementet mener at hensynet til laks og sjøørret i Staursetelva må tillegges stor vekt i konsesjonsspørsmålet.

Oppsummering

Staurset-Hofset kraftverk vil med NVEs konsesjonsvilkår og søkers oppdaterte beregninger bidra med en årlig produksjon på inntil 14 GWh. Kraftverket kan gi positive ringvirkninger lokalt og varige inntekter til søker, grunneiere og kommunen.

Staurset-Hofset kraftverk vil berøre en del av Staursetelva som har oppgang av anadrom fisk. Selv om det er flere vandringshindre som begrenser oppvandringen, vil en anadrom strekning på inntil en km få sterkt redusert vannføring. Departementet mener at fordelene i form av økt, uregulert kraftproduksjon til en relativt høy kostnad vil være mindre enn ulempene for anadrom fisk og andre interesser.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at fordelene og nytten ved tiltaket er mindre enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vilkåret for å gi konsesjon er således ikke oppfylt, jf. vannressursloven § 25.

5. Departementets vedtak

Klagen fra Fylkesmannen i Trøndelag tas til følge. Departementet omgjør NVEs vedtak av 26.04.2017 om å gi konsesjon til Staurset-Hofset kraftverk til avslag.

Dette vedtaket kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Med hilsen

Lars Christian Sæther (e.f.)
avdelingsdirektør

Steinar Pettersen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Clemens Kraft AS
Heim kommune
Norges vassdrags- og energidirektorat
Trøndelag fylkeskommune